

УДК 336.774.5

Т.В. АНДРЯКОВА, студент, НТУ «ХП», Харків

КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Найдієвіше пропозиції з необхідними коментарями - і нічого зайвого! Розглянута ситуація, що склалася на ринку, для розвитку малого бізнесу. Запропоновані найбільш ефективні на сьогоднішній день шляхи стабілізації діяльності малих підприємств.

Most effectively suggestions with necessary comments - and there is nothing superfluous! The folded situation for development of small business at the market is considered. The effective ways of stabilization activity of small enterprises are offered.

Ключові слова: аналіз фінансового стану підприємств малого бізнесу, кредитування, отримання овердрафту, рейтинги банків, ефективність фінансових заходів.

Вступ. Мета підприємства - робити гроші. Ринок - динаміка. Нові умови господарських відносин вимагають нових рішень і нового підходу до стабілізації фінансового положення підприємства, особливо якщо воно належить до малого бізнес-сегменту. Перш за все, варто нагадати, що за підсумками 2009-го на першому місці по ступеню актуальності серед проблем малого бізнесу продовжує залишатися падіння попиту. На другому - дефіцит фінансових ресурсів, на третьому - неплатежі клієнтів. Як зазначив ІнтерКредит, для вирішення цих проблем більшість компаній (60%) скорочувала виробничі витрати, 23% - змінювали (як правило - розширювали) асортимент, 30% - урізували зарплати або штат і лише 13% підприємств пішли на зниження цін.

Постановка завдання. Доцільно спланувати модель поведінки підприємствам малого бізнесу на випадок, якщо ситуація на ринку не покращиться. Щоб обрати найефективніші заходи, спочатку розглянемо проблеми ринку і їх чинники.

Методологія. При написанні статті використані наступні методи обробки інформації: збір, систематизація, аналіз найвагоміших фактів для можливості прийняття управлінських рішень виведення підприємств малого бізнесу з кризи.

Результати дослідження. У зв'язку з світовою фінансовою кризою українські кредитні організації були вимушені в останні місяці переглянути принципи кредитування малого бізнесу. Проблеми кредитування бізнесу, в першу чергу, з'явилися через підвищення процентних ставок на 5-8%.

Також не зменшується вплив через посилення вимог до позичальників,

оскільки кредитні установи прагнуть мінімізувати власні ризики. Тому на розвиток кредитування неабиякою мірою вплинуло значне звуження банківських пропозицій. Експерти затверджують, що суб'єкти малого бізнесу продемонстрували невідповідність до кризи, що прийшла, тому сьогодні перед багато ким жорстко встала проблема виживання, а питання розширення діяльності пішли на другий план [5].

Ще на початку 2008 року кредитування малого бізнесу банки розглядали як перспективний напрям діяльності, але кінець 2008 і початок 2009 року переконливо показали, що кредитування, в цілому, і кредитування юридичних осіб, зокрема, переживає труднощі і має сумні перспективи. У зв'язку з таким положенням справ програми розвитку малого бізнесу на період 2009-2010 років були заморожено, а альтернативні пропозиції поки не сформувалися.

Таким чином, українські бізнесмени, і раніше що знаходилися не в найсприятливіших умовах, зіткнулися з додатковими труднощами, викликаними погіршенням загальної економічної ситуації в країні і в світі. На думку заступника начальника управління кредитування малого бізнесу Пробізнесбанку Наталії Журкіної, в результаті кризи спостерігається зниження попиту, а об'єми кредитування малого бізнесу відчутно скоротилися. Як наслідок, підприємства малого бізнесу потрапили в дуже важку ситуацію і вимушені боротися за своє виживання [6].

Кредитні організації в 2008 році робили акцент на програмах кредитування малого і середнього бізнесу, які, на думку експертів, здатні на ринку кредитів замінити програми іпотеки, що переживають в останні півроку не найкращі часи. Проте, за даними прес-служби УкрСиббанку, багато програм, які приймалися банками на початку 2008 року і були направлені на розвиток малого бізнесу, в даний час припинено. Варто відзначити, що альтернативи даним програмам, здатним підтримати підприємців в умовах кризи, зараз ні.

На даному етапі, банкіри при ухваленні рішення про надання кредитів підприємствам малого бізнесу звертають особливу увагу на те, як це підприємство здатне адаптуватися до постійно змінних умов зовнішнього світу. Переваги малого і середнього бізнесу полягають в мобільності, тобто, підприємство здатне своєчасно скоректувати свій продуктивний асортимент, цільовий сегмент і інші елементи бізнесу з тим, щоб відповідати ринковим вимогам, що пред'являються.

Але банки для надання кредиту оцінюють не тільки здатність бізнесу підстроюватися під існуючі ринкові реалії. Позитивна кредитна історія зіграє на користь підприємства у будь-який час, незалежно від існуючої в країні економічної ситуації. Тому, дуже важливо, щоб кредит був оформлений за всіма

правилами.

Для отримання кредиту необхідно, щоб у підприємця був план розвитку бізнесу, щоб чітко сплановані доходи і витрати підприємства, а також передбачені можливості для погашення кредиту. В цьому випадку, банк зможе повною мірою проаналізувати ситуацію і надати клієнту грошову суму. Зараз деякі бізнесмени вважають, що кредит легше отримати, звернувшись до банку як фізична особа, а не як представник малого бізнесу, тобто, юридична особа [3].

Така думка виникла в результаті того, що діяльність і дохід фізичної особи проконтролювати дещо простіше, ніж діяльність фірми, хоч найголовніше - надійне підтвердження доходів. В цілому ж, ставки і умови кредитування дуже схожі, тому на даний момент не існує форми кредитування, яка була б найвигіднішою для позичальника.

В даний час державні діячі приділяють велику увагу необхідності надавати підтримку підприємствам малого бізнесу, у зв'язку з чим для бізнесменів з'являється можливість отримати додаткове фінансування. Тому, буде краще, якщо підприємець подасть заявку на кредит від юридичної особи, адже у будь-якому випадку банківські працівники досконально вивчатимуть платоспроможність клієнта і джерело доходів, з якого позичальник має намір погасити кредит. Таким чином, в банку активно цікавитимуться бізнесом клієнта, а отримання грошових коштів на придбання оборотних активів підприємства виглядає більш доцільно. Слід враховувати, що при оформленні кредиту на керівника підприємства, такі умови надаватися не будуть. До того ж, через великі банківські втрати в роздрібному бізнесі, вартість споживчих кредитів помітно зросла, а значить, оформлення кредиту на юридичну особу більш вигідно. Таким чином, підприємства малого бізнесу мають досить високі шанси на кредитування навіть в умовах припинення ряду програм розвитку малого бізнесу.

Якщо сьогодні в Україні споживчий кредит узяти практично неможливо, а іпотечний і автокредит - важко, але все-таки реально, то для потреб малого і середнього бізнесу ... гроші поки що можна знайти. Серед пропозицій - використання овердрафту. Такий різновид кредитування, як овердрафт, дозволяє оперативнo отримати позикові засоби на розрахунковий рахунок при недоволі грошей на поточні платежі. Особливо зручний цей інструмент для торгових організацій, які одержують на рахунок платежі від покупців і регулярно здійснюють безготівкові перекази коштів постачальникам [1, с. 35].

Овердрафт протягом всього періоду кредитування може багато разів поновлюватися. Його особливість - це погашення не менше одного разу на місяць і нарахування відсотків тільки на фактичну заборгованість по кредиту.

Розмір ліміту по овердрафту залежить від середнього об'єму надходжень

на розрахунковий рахунок в попередній період, а термін кредитування мінімальний і не перевищує 6-12 місяців.

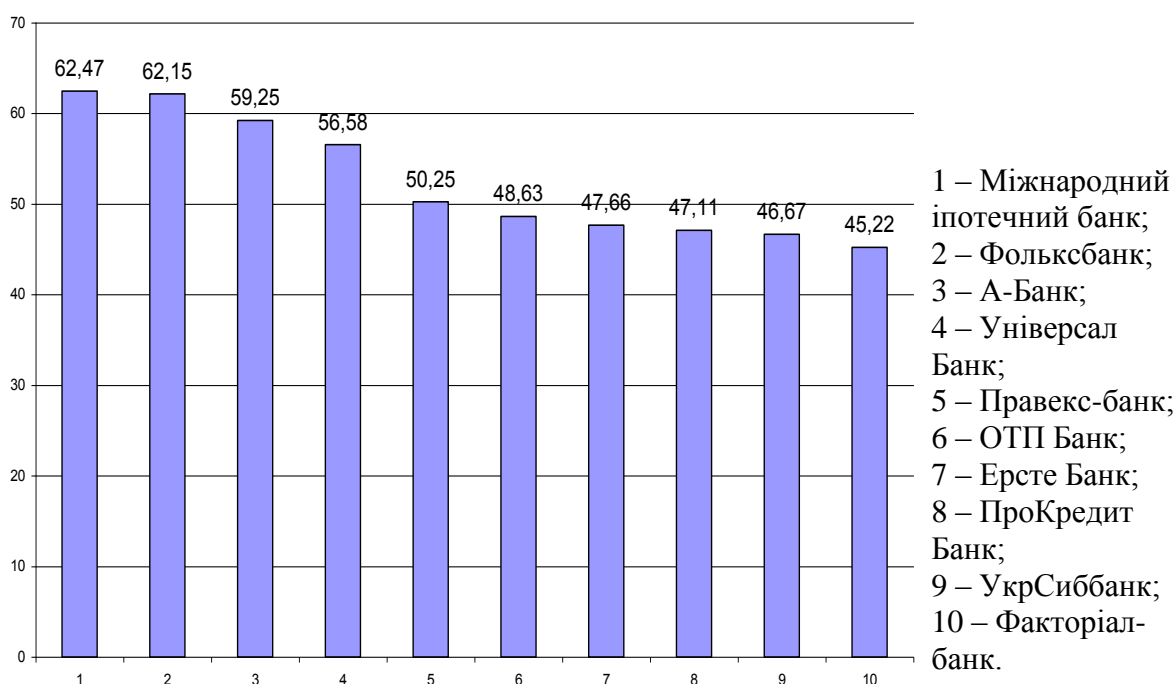

Рис. 1 – Топ-10 банків за часткою валютних мікро кредитів у сукупному кредитному портфелі (на 01.02.10р.), %

Несприятлива фінансова ситуація, що склалася минулого року, привела до зростання попиту на овердрафт, оскільки ця форма кредитування, як правило, не вимагає наявності застави.

Наприклад, у тому ж УкрСибБанку, частка овердрафтних позик в кредитному портфелі малого і середнього бізнесу збільшилася з 4% до 8%, а частка в загальній видачі досягла за підсумками 2009 року 22% [4].

Таблиця 1 – Рейтинги кредитів малому і середньому бізнесу в Україні (дата складання 17.03.10р.; валюта - гривня)

№	Організація	Ефективна ставка, %	Ставка, %	Одноразова комісія	Щоміс. комісія
1	Морський транспортний банк	24,00	24,00	1,00 сума	-
2	Укргазбанк	26,85	25,00	1,00%	-
3	VAB Банк	26,92	26,00	0,50%	-
4	ИНДЕКС-БАНК	27,92	27,00	0,50%	-
5	УкрСиббанк	28,69	25,00	2,00%	-
6	Всеукраїнський Банк Розвитку	35,20	27,00	-	0,37% від суми

За даними маркетингового дослідження, проведеного фахівцями компанії ІнтерКредит серед 20 провідних банків країни, в даний час оформити овердрафт можна, в основному, тільки в гривні, причому послугу цю надає менше десятка банків. Середня величина ефективної (реальної) ставки по овердрафту складає 26,79%, при цьому мінімальний рівень складає 17,00%, а максимальний - 31-35% [6].

Максимальна сума овердрафту в більшості банків визначається для

кожного клієнта індивідуально, і, в середньому, складає 120-300 тис. гривень. Що ж до максимальних термінів надання овердрафту, то, за одиничними виключеннями, він складає 365 діб.

Проте в той же час вирости і ставки - з 19-22% річних до 25-27%. Зрозуміло, посилюються і вимоги до позичальників - банки почали більш строго оцінювати стабільність бізнесу. Проте, експерти зазначили, що і надалі овердрафт залишатиметься однією з найпопулярніших банківських послуг у сфері малого і середнього бізнесу. Це вигідно і для банків, і для підприємств, тому не дивлячись на збереження нестабільної фінансової ситуації і високих ризиків, зв'язаних з кредитуванням, банки активно нарощуватимуть пропозицію в цьому секторі.

Повертаючись до питання посилення вимоги до позичальників можна резюмувати, що кредитування бізнесу у кожному конкретному випадку залежить від перспективи адаптації в нинішніх умовах у вибраному сегменті реального сектора економіки. При розгляді заявки банки звертають особливу увагу на можливість оперативного коректування або переорієнтації бізнесу, оскільки це є перевагою саме представників малого бізнесу перед гігантами індустрії [2].

Висновки. Розглянувши найвагоміші факти, можна резюмувати, що малий бізнес продовжує сподіватися на допомогу рідної держави, оскільки на особливий інтерес крупних зарубіжних гравців і отримання прямих іноземних інвестицій йому поки розраховувати не доводиться.

Найдієвішою допомогою могли б стати податкові канікули – підвищення ефективності діяльності на 45% (експертна оцінка); допомога з кредитами (більш лояльні умови отримання овердрафту) - 30% і заморожування тарифів на паливо і енергоносії - 25% [6]. Отже, як вихід з ситуації, що склалася, підприємствам малого бізнесу пропонуються наступні три інструменти:

– по-перше, отримання кредитних канікул. Як правило, в кредитних договорах фіксується граничний розмір заборгованості по тілу кредиту на конкретну дату. Тому якщо підприємство дотепер гасило кредит з випередженням графіка платежів і створило собі якийсь запас, воно може тимчасово не платити тіло кредиту, а виплачувати тільки відсотки.

– по-друге, використання овердрафту, що дозволяє оперативно отримати позикові засоби на розрахунковий рахунок при недоволі грошей на поточні платежі. Тобто кредити були й будуть залишатися повітрям для «малюків» у бізнесі.

– по-третє, переклад частини валютного кредиту в гривню по курсу, який нижче поточного (ринкового), але вище діючого на дату видачі кредиту. При цьому процентна ставка за кредитом в гривні буде встановлена на рівні, близькому до того, який існував на дату видачі кредиту.

Список литературы: 1. Баканов М. И., Шеремет А. Д. Теория экономического анализа. – М.: Финансы и статистика, 1996. – 50 с. 2. Гольдратт Элия Цель. Процесс непрерывного улучшения. – М.: ТООС Центр, 2006. – 272 с. 3. Жолонский Е. Финансово-экономический анализ бизнеса. – Х.: ИД «Фактор», 2007. – 315 с. 4. Кононенко О., Маханько О. Анализ финансовой отчетности. - Х.: ИД «Фактор», 2008. – 198 с. 5. МакКензі Венді. Посібник Financial Times з аналізу та використання фінансових звітів. – К.: «ВСЕУВИТО», «НАУКОВА ДУМКА», 2003. – 296 с. 6. <http://www.financial-analysis.ru>.

Подано до редакції 06.03.2010